

Balinesisk danserinde

Lysets ø mellem guder og uhyrer

'Verdens morgen' kaldes Bali, som har formået at bevare sin harmoni og sit særpræg midt i en skrotalder

Pierre Evald

Det er morgen på Bali. Tidlig morgen. Sollyset falder stærkt og øjenblændende ind fra havet og belyser vulkanen Gunung Agung, der med sin massive kegle er synlig viden om. Snart vil kvinder med store fletkurve på hovedet være på vej til markedspladsen for at sælge varer og tilbringe formiddagen med hyggeligt samvær og småsnakken. For marked og småhandel, det er kvindernes domæne.

Langsomt vil den morgenkølige og tomme markedsbygning fyldes af liv og farver fra frugter, stoffer og krydderier, der pynteligt anbringes i stabler og stakke af kvinderne, som så kan sidde i ophøjet majestæt bag deres imponerende vareudbud. De priser, de tager for deres varer, vil helt og holdent være bestemt af, om køberen er en god bekendt og medlem af samme landsbyfællesskab, eller det er en fremmed.

Længe før solen får magt, vil mændene være undervejs til arbejdet i rismarkerne. En af dem vil bære en lang bambusstok med en hvid vimpel i toppen og føre flokken af skræppende gæs med sig til rismarken, hvor de kan få lov til at snadre i de oversvømmede terrasser. Han vil plante bambusstokken på en grøn græsklædt terrassekant og om aftenen ved solnedgang, når vejen går tilbage til landsbyen, kan han være sikker på at finde hele flokken af gæs ventende ved deres vimpel.

Og børnene? Hvor vil de være? De mindste vil nok være at finde på markedspladsen, hvor de ridende på mors hofte kan give deres besyv med i den brogede tummel. De lidt strrrre børn vil sikkert have nogle småærinder at tage sig af, eller man kan finde drengene ridende de kæmpestore vandbøfler til vanding eller til arbejdet som trækdyr i rismarkerne. Man skal ikke blive forbavset over at se spinkle, nøgne knægte på fem-seks år ligge mageligt henslængt på ryggen af en solid vandbøffel og genne den af sted med en bambuskæp. Selv størrelsen taget i betragtning er der ingen tvivl om, hvem der har magten over hvem.

Unge piger i stærke farver vil gå deres morgenrunde med småofre til de gamle hinduguder. Fra en flettet bakke vil de tage blomster og røgelse og anbringe deres vandstænkede ofre på husets tærskel, ved træer og stier og på det lille alterskrin på landsbyens torv under de skyggefulde banyantræer. Ved denne lille morgenceremoni, hvori indgår ild, vand og blomster, vil pagten med Vishnu, Brahman og Shiva være fornyet og deres bistand mod mørkets magter vil være sikret. En ny dag skulle roligt kunne tage sin begyndelse på Bali.

En kraftfuld blanding

Bali er et enkelt led i den kæde af større og mindre øer, som danner bro mellem det asiatiske fastland og Australien. Beliggende umiddelbart øst for Java har øen haft en kulturhistorisk udvikling, der giver noget af forklaringen på den store interesse, både etnologer og i nyere tid også turister har vist Bali. Paradisøen, gudernes ø, lysets ø, verdens morgen, er blot nogle af de betegnelser, der er blevet heftet på Bali siden opdagelsen af dette paradys på jord for alvor tog fart i 1930'erne.

Hollandske videnskabsmænd og kunstnere opdagede her et samfund, hvor befolkningens liv og verdensbillede var af en sjælden harmonisk og sammenhængende art.

Baggrunden for den ganske særlige placering, Bali har blandt de tusinde af øer, der tilsammen udgør Indonesien, må søges i øens historiske fortid. Da Islam i 1500-tallet underlagde sig Java, blev fyrstehofferne drevet på flugt østpå, og de søgte da tilflugt på Bali. Pludselig blev Bali forvandlet til et center for en glansfuld indisk-inspireret hindukultur, og talrige var de præster, kunstnere og filosoffer der ved de genetablerede fyrstehoffer på Bali fortsatte den forfinede kunstneriske skaben og tænken, de havde udviklet i hindusamfundene i Indien og på Java. Endnu kan man på Bali mærke kraften og helheden i denne blanding af den gamle, primitive åndetro og den højtudviklede hindureligion. Balineseren af i dag er stadig fast forankret i sin religiøse trosudøvelse og i sit sociale landsbyfællesskab.

Det er i dette samvær med guder og mennesker, at balineserens liv får indhold og mening, og det er den kraft, han henter herfra der giver ham inspiration og retning for hans kunstneriske udfoldelse. Han ved, at gudernes bolig er på vulkanen og i de højere atmosfærer, og at havet er hjemsted for dæmoner og uhyrer. Det er på landjorden og på overgangen mellem det vandlige element og det luftige element, at balineseren lever sit liv i stadig kontakt med gudernes verden.

Ved ødsle tempel-festivaler, der varer dage og nætter, ved ofringer, musik og dans fornøjer man både guderne og sig selv og forsikrer hinanden om fremtidig støtte i kampen mod djævl og dæmoner.

Processioner og hanekampe

Igen og igen vil man under et ophold på Bali se processioner af festklædte mennesker, der er på vej til en festival i et tempel. Og når talen er om Bali og tempelprocessioner så menes der virkelig processioner af et tilsnit og en pragt, der siger sparto til alt hvad der kan præsteres inden for katolske og buddhistiske trossamfund. Det kan være en hel landsbys beboere, 1000 måske 1200 mennesker, der i langsom gang bevæger sig hen ad vejen mod et tempel, for der at overbringe deres ofre til hinduguderne.

Langsomt skrider de af sted i rolig gangart, ført af gong-gongens rytmiske dumpe lyd. Længere tilbage i optøget er der et orkester med slagtdøj, men det er hundreder af meter bagude, her oppe hører man kun gong-gongen og den slæbende lyd af silkestoffer, der knitrer hen over asfalten. Menneskene er tavse og beherskede, men ikke alvorsfulde. Små piger i pragtfulde kjoler og med blomster i det sorte hår, drenge med skærf om livet og hovedbeklædning af silke og kvinder med offerskåle af sølv fulde af frugt og søde sager. Mændene har som kvinderne et meterlangt slæb efter sig og dertil deres kostbare ædelstensprydede kris hængende over ryggen. Fanebærere, præster med røgelseskar, parasoller på lange stænger og farver, farver og atter farver. Det er en tilfældig procession, en tilfældig dag i en tilfældig landsby på Bali.

Sent om eftermiddagen koncentrerer livet sig om landsbyens torv med dets spisesteder. Drengene løber og prøver at sætte deres kunstfærdige drager til vejrs. Spredte dragehoveder ses allerede som små partikler på himlen højt oppe. Under banyantræet sidder mændene på måtter af strå og får udkænket risbrændevin fra store bambusbeholdere. Stegte grøntsager med sød jordnøddesauc, trækulsgrillede kødstykker på spid eller måske et kræmmerhus med nødder fra nøddedamen bringes hen til klyngen af mænd under træet.

De er optaget af at præsentere deres kamphaner for hinanden, og på skrømt prøves der kræfter. Man skulle jo gerne vide lidt om chancerne, og hvor meget man tør vove at sætte på den enkelte hane, den dag kampen er dødsens alvor, og hanerne går løs på hinanden med sylespidse stiletter fastgjordt til sporerne.

Kulturelt fællesgods

Ikke langt fra torvet er et gamelanorkester ved at øve, og kigger man nærmere efter, vil man se, at størsteparten af medlemmerne er drenge på 10-14 år, der med professionel dygtighed betjener slaginstrumenterne. Noder behøves ikke, musikken er den klassiske og velkendte, som drengene er opvokset med siden de som små er faldet i søvn i fars skød, mens han har siddet og musiceret.

Som musikken sidder også dansens rytme dybt i kroppene. På gulvet indøves måske trinene til fremstillingen af det indiske helteepos Ramayana, om de farer, prins Rama må igennem i sin søgen efter den dejlige Sita, som Rawana skændigt har bortført. Eller det kan være små piger på seks-otte år der lærer bevægelser og fingerstillinger til Legong-dansen, hvor de iført prægtige dragter skal kæmpe mod djævl og uhyrer. Balineserne lærer ikke ved at se, men ved at føle, og pigernes armbevægelser og kropssvej vrides bestemt ind i den rigtige rytme af en erfaren danser, der stående bag pigernes ryg til stadighed korrigerer deres udfoldelser.

Musik, dans og drama er væsentlige elementer i den balinesiske kultur, og det er karakteristisk at der ikke er tale om den differentiering i de forskellige aldersgruppers interesser, som vi kender fra vestlige samfund. Når der er lagt op til underholdning og optræden på Bali er det kulturelt fællesgods, der præsenteres, og interessen er lige stor hos alle aldersgrupper. Dans, drama og komisk underholdning kan holde interessen fangen hos børn og voksne til langt ud på natten, og det samme kan det elskede wayang skyggespil.

Tæt ved den stramt udspændte lærredsduk sidder børnene, ivrigt ventende på at de velkendte silhouetdukker skal begynde deres spil. Længere tilbage i mørket sidder flirtende teen-agere, fjernt fra det varme gulbrune skær fra lampen med kokosolien. Bag skærmen og under lampen sidder mesteren parat til at lade de bløde dukker af læder udfolde sig og fremkalde sorg, glæde og latter hos børn og gamle. Efter at være blevet velsignet af tempelpræsten vil mesteren slå tre slag med sin flade hånd på kassen med silhouetdukkerne 'for at kalde dem til live'. Og så kan spillet begynde.

Gamelanorkestret sætter ind og dukkerne føres i lampens skær bag dugen med bevægelige lemmer og talende fagter, mens mesteren som bugtaler og med forskellig stemmeføring gør det ud for prinser og guder, for komiske mandspersoner og frygtindgydende djævl. Figurer og handlingsforløb er velkendt af alle, og ingen kan være i tvivl om den lykkelige udgang på det hele.

Først på den anden side af midnat vil mesteren slippe sit tryllegreb om tilhørerne, og børnene kan begive sig hjemad for at kravle i seng. De har lommelygte med for at kunne finde vej. Godt man bor i landsbyen og ikke skal ud ad smalle stier i junglen. Lydene er mange når det er mørk nat på Bali.